

Медійний порядок денний: між постмодернізмом та консерватизмом

Л. М. Риженко

Національний авіаційний університет, Київ, Україна

Paper received 27.07.19; Accepted for publication 12.08.19.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2019-205VII34-16>

Анотація. Стаття присвячена обговоренню аспектів медійного порядку денного в межах постмодерністської та консервативної представленості в мас-медіа, програм постійності життєздатності постмодерністського та консервативного контентів. Відправною точкою наукової розробки є ідея гносеологічного релятивізму, об'єктивного знання і структурованого характеру контенту консервативної журналістики про світ речей і світ світу. Подається характеристика комунікаційних суб'єктів, які породжуються консервативною журналістикою.

Ключові слова: *Контент, порядок денний, журналістика, постмодерн, консерватизм, суб'єкт.*

Вступ. Що означає бути представником консервативних мас-медіа? Однозначної відповіді на це запитання немає. Можливі відповіді або дублюють, або перекривають одна одну, в багатьох точках зору може існувати безліч суперечливих визначень, які існують в межах подач у підручниках, посібниках, словниках. Різноманітність визначень можна розуміти як одне з явищ, яке розмиває ключові характеристики консервативних засобів масової інформації. Цю різноманітність можна пояснити двома причинами.

Перша причина – існування англо-саксонського консерватизму як політичного і філософського напрямку догм небажання підкорюватись якійсь одній ідеї. Консерватизм – це раціональна думка, натхненна Просвітництвом та подальшим розвитком сталих систем існування людства.

Друга причина – певний сигнал за межі сталих систем, за межі світу сталих ідеологій, де світогляд, особистість, стиль і спосіб життя можуть бути, але не є консервативними.

Ці дві причини також визначають кардинальні наукові дослідницькі напрями. Один актуальний для визначення того, що саме являє собою консервативний контент мас-медіа. Інший дозволяє зрозуміти, як цей контент стосується ідеологічних і політичних цінностей і думок, який стосунок він має до психологічного ставлення аудиторії до повсякденного життя.

Об'єкт, предмет, мета статті. Об'єкт статті – постмодернізм та консерватизм як ідейно-політичні та культурні течії

Предмет статті – медійний порядок денний.

Мета статті полягає у необхідності визначити ключовий, основний профіль консерватизму мас-медіа на тлі постмодернізму як світоглядно-мистецького напрямку.

Щоб досягти поставленої мети, вважаємо за коректне покладатися на три джерела розробки: на теоретичні розробки науковців, на декларації філософів, ідеологів і політиків, які вважають себе консервативними, на дослідження вчених, які проводять емпіричні дослідження консервативних течій. При цьому, визнаючи історичний, просторовий і культурний пласти консерватизму, помічаємо, що він прагне до загальних, конкретних версій приховати свої характеристики. Ідеальний політичний консерватизм є інтелектуальною тенденцією стосовно того, що консерватизм взагалі є органічним розвитком, історичним континуумом. За ним – соціальна гармонія, душевний спокій (адже політичні, соціальні, культурні цілі консерватори вважають найбільш благородними), релігія, традиційні сім'я, мораль, авторитет родини.

Результати та їх обговорення. Зіткнувшись з новою

реальністю розвитку людства, постмодерний, на думку Крістофера Норріса, цинізм і релятивізм тепер повинні зіткнутися з істинами і термінами безсумнівного тоталізатора [10]. Концепція ультралібералізму розривається відродженням енергійного Левіафана в медіа; протиставляючи своє розуміння історії як «послідовності вічних дарів» [8, с. 26], відкинутий колись сучасний жаргон «прогресу», лінійної і кумулятивної історії оновлюється. «Нова» реальність підірвала тенденції мислення постмодернізму, що призводило до розчинення реалій.

Необхідність дати відповіді на запитання щодо консервативної журналістики (а, може, і консерватизму взагалі) привели інтелектуалів з різних гуманітарних галузей до роздумів з приводу дійсності поняття сучасного постмодерну. При цьому українська дослідниця Ліна Руденко вважає, що теза про виснаження постмодерного мислення далека від однозначності: становлення постмодерністської ідеології пов'язано із зумовленістю новітнього публіцистичного мислення та принципами постмодерністського світогляду [3].

Це сигнали до розуміння і сприйняття сильних змін в тому, що колись вважалося незаперечним і очевидним фактом, контури якого здавались сталими і у сенсі глобалізації, і з огляду на економічний рецепт лібералізації Вашингтонського консенсусу. Нагадаємо, що «Вашингтонським консенсусом» називають неформальний перелік низки взаємопов'язаних заходів економічної політики, які впливали з досвіду «проблемних» країн і виглядали оптимальним вибором для країн з платіжними дисбалансами, а саме: фіскальна дисципліна, впорядкування урядових видатків, податкова реформа, лібералізація потоків капіталу і зовнішньої торгівлі, залучення прямих іноземних інвестицій, приватизація, дерегуляція, гарантії майнових прав (див.: [2]).

Думки кожних прихильників постмодерну рано чи пізно адаптуються під ті реалії, які диктуються ходом історії. Таким чином, якщо важко уявити собі виживання постмодерністської думки, то матимемо просвітництво емансипації, крихкість суб'єкта опису чи просто симпатії, а також неможливість істини, заперечення реального, відмову від великих і реальних наративів. Межа між постмодерною та консервативною журналістикою відбувається там, де в межах медійного контенту на порядок денний виходить осуд західних цінностей, раціональності, інструментального розуму і панування – весь цей контент є елементом виживання таких граней постмодерного порядку денного, як культурні та неопрагматичні перспективи розвитку суспільства.

Ричард Рорті вважає, що межа між постмодерністськими та консервативними теоретичними ідеями та прик-

ладними програмами ніколи не демонструвала єдиного концептуального тіла. Вони розрізняються в термінах політичного переконання та світоглядних точках зору й міркуваннях [10]. Постмодерністський, неомодерний, постструктуралістський, постаналітичний, постметафізичний, постмарксистський, риторичний, постколоніальний, герменевтичний, культуристичний... і – нарешті – вічно сталий, консервативний, адже консервативний контекст формує порядок денний і бере участь у великій соціально-світоглядній «розмові», яка збуджувала гуманітарні пласти суспільств у XX століття.

Ричард Берштейн вважає цілком закономірним і логічним той факт, що претензії на розмежування постмодерністських та консервативних програм стикаються з безліччю пропозицій та інтерпретацій [6]. Як і консервативна, постмодерністська програма медійного порядку денного стикається з безліччю пропозицій і інтерпретацій, які часто суперечать одна одній. Тільки аналітична робота аудиторії здатна включати їх у той ланцюжок мислення, який називається або постмодерним, або консервативним. Насправді, те, що буде мати аудиторія в результаті, можна назвати такою собі «концепцією парасольки» з результатами усіх категорій контенту – від естетичних та культурних питань до філософських, політико-соціальних і освітніх.

Соціальні, етичні, моральні, політичні та економічні умови, які накладались численними формами продуктивної перебудови останніх десятиліть минулого століття, являли собою певну демонстрацію ставлення журналістів до реалій; навіть сьогодні, коли постмодернізм відходить у минуле, він ніяк не може поступитись впливові інших пластів культурного образу – консервативному пластові так само. У цій інверсії медійний порядок денний вмикає раціональні здібності планувати соціальний і політичний дискурси у довгостроковій перспективі.

Питання про значення і раціональність консерватизму перетворюється на джерело пізнання суспільства, а сама раціональність розглядається як привілейований локус істини і об'єктивного, а не суб'єктивного, знання. І так є, що медійний постмодернізм критикує консервативні уявлення та ідею про те, що не теорія віддзеркалює реальність, а реальність віддзеркалює реальність, засуджує банкрутство процесу модернізації, який опинився далеко від виконання своїх обіцянок щодо прогресу.

Розсіянні ідеї Просвітництва, особливо Канта, є чи не найслабшою точкою медійного постмодерністського порядку денного і його найбільш очевидним негативом, який програє консервативному контенту. «Метанаративний контент просвітництва» в журналістській практиці характеризується мовою розбіжності і партикуляризму, що є ознакою того, що ілюзорними формами контенту інституціоналізується влада, оскільки соціальна реальність виступає сплетеною через капілярну мережу силою, яка контролює і дисциплінує приватне, соціальне та політичне життя.

На думку Террі Іглтона, нові, постмодерністські теорії дискурсу, відхилення і бажання були не просто альтернативою консервативному дискурсу, вони також були представлені як способи збагачення та поглиблення. Різноманітний контент медіа – політика, мистецтво, економіка, задоволення, спорт, мова, духовність, сім'я, стилі життя, гегемонія ([7, с. 29-30]) – стають новими об'єктами зацікавленості, при цьому постмодерністський контекст скептично налаштований щодо реальних дос-

ліджень суспільного життя і педальє привілейованість особистостей – а це були нові сценарії. Історія вже не являє собою звіт про минуле і стала підставою для суперечок між наративами або дискурсами, побудованими суб'єктивно. В постмодерністському контенті, на відміну від контенту консервативного, будь-які суспільні громади «уявляються», а не створюються незалежною соціальною реальністю, в постмодерністському контенті, на відміну від контенту консервативного, підтверджується різноманітність, а не єдність. Ідентичності підробляються від конкретної дії, від взаємодії з культурними та політичними дискурсами; немає попередніх соціальних реалій, які могли б породжувати нові дії.

Якщо, з одного боку, постмодерністський порядок денний медійного контенту викрив нехтування основними питаннями людського буття, а з іншого боку, консерватизм увіковічив об'єктивні знання, погляди, усвідомлення реального, правду, раціональність, – мас-медіа отримали право на інтелектуальному наполяганні на критиці універсального буття. Консервативний контент мас-медіа означав відступ ліворуч до прагматизму і до інтерпретації легітимностей вже не стільки теоретичних засад функціонування суспільства, скільки процесів, які супроводжували відповідні зміни в суспільстві.

Саме інтерпретація історичних подій, саме історіографія стали своєрідним репортажем або хронікою (жанр можна визначити самостійно) на недиференційованому щоденному символічному ринковій журналістики. На місці контенту як мережі означень, смислів, знаків і зображень постмодернізмом були введені значення, мовні ігри без предметів. Соціальні комунікації повинні були здійснюватися за допомогою «елементів оповіді», шляхом перетину ряду текстів, у яких випускалися нові тексти, інші тексти і нескінченно, у безперервному процесі скорочень і комбінацій, подавалась пропозиція, яка, мабуть, була більш доречною для, за словами Террі Іглтона, «новому типові капіталістичної системи, обумовленому більше споживанням, ніж виробництвом, більше зображенням реальності, ніж реальністю, більше за допомогою засобів масової інформації, ніж за допомогою виробництва» [7, с. 38].

Звертає на себе увагу важлива упередженість в постмодерністському порядку денному журналістики: це певна вісь, такий собі стрибок реальності в медійному тексті як конститутивний агент свідомості і суспільного виробництва не правди (дивимось у Наталії Гайдур [1]), а сенсу. Це – медійна спокуса інтелектуальної розрядки, яка сприймається аудиторією як припущення з приводу того, що є по відношенню до реального світу: тут реальність буде не більше, ніж конструкт або ефект конкретної системи цінностей. Тоді достатньо підкреслити якийсь замовчування фактів, деталей, дрібниць, констатувати деконструювання медійних текстів, викриття способів, якими контент приховує від себе свою нездатність представляти щось за його межами. У цій стратегії без мети *медійний контент* як площина, віддалена від реальності, що зводиться до цієї інтертекстуальної гри, більше не відрізняє себе від *художнього контенту*.

Консервативна концепція реальності в журналістиці як конструкт, чи просто підґрунтя конкретного контексту, як впевненість у відносинах між словами і речами, між мовою і позалінгвістичною реальністю, являє собою пропозицію бути твердо встановленим контентним наповненням мас-медіа: ми знаємо, що ми будували, ми

знаємо, що ми побудували, ми знаємо, що ми будуватимемо.

Нівелювання постмодерного конструкту функціонування соціальних комунікацій вмикає розпуск історії розмивчастого контенту. Історія журналістики як прикладів мовного або культурного вираження у масовому продукту, засвідчує, що постмодерний вимір контенту засвідчує таку артикуляцію комунікації, яка в принципі тяжіє до іншого дискурсу (дивимось у Катерини Серажим [4]). Щодо консервативного контенту – немає нічого, окрім тексту, жодних зайвих змістових територій, тільки бодрійярівські карти [5, с. 22].

Журналістика має величезне поле, і кожний журналістський контент є продуктом соціального світу авторів як їхній текстовий агент, що впливає на суспільство, з яким цей автор підтримує складні і суперечливі відносини. Журналістика, отже, є одночасно і дзеркалом відчуття реальності, і чинником культури та соціальних утворень, діяльність яких вона або підтримує, або критикує, або взагалі чинить їм опір. З цієї самої причини журналістика, поза межами самої себе, завжди буде невичерпним і багатим джерелом інформації. Консервативний наратив в журналістиці оперує не лише спроможністю, але й зобов'язанням дати можливість аудиторії зрозуміти такий контекст, з якого журналістика може перевести його у образ – категоричний і остаточний. Мета консервативного наративу в журналістиці полягає у тому, щоби через аналіз фактичного соціального процесу висловити і проблематизувати складність соціальних визначень контексту внутрішньої структури, яка є її

власною і яка постійно оновлюється та відтворюється.

Висновки. Наука про соціальні комунікації повинна враховувати ті помилки, які були допущені журналістською практикою у контексті бажання принести суспільству абсолютну парадигму правди. Слід визнати, що багато великих синтезів минулого, при згладжуванні протиріч історичного процесу, не тільки знищили і заперечили особливості консервативної журналістики, але й відмовилися від будь-якої можливості ефективного знання реальності. Вартує врахувати традиційну співучасть журналістики у стратегіях диктатур, її внесок у підтримку і поглиблення існуючих розколів у суспільствах, розрив між гнобителями і пригнобленими, розколами і поділами.

Консервативна журналістика припускає наявність суб'єктів, а не просто передавачів або одержувачів обґрунтованих переконань, які керують своїми діями. Суб'єктів, які не знають про важливість ролі акультурації та адаптації, якою оперує журналістика, визнають комунікацію, але тільки у контексті ігнорування ресурсів аналізу або (та) критики соціальної практики, сигналізації про те, як можна змінити ситуацію. Суб'єктів, які визнають, що необхідно зрозуміти соціальну практику, які розуміють опору не як просте зіткнення між ними та іншими світоглядом, а як визнання і привласнення того, що вже існує як універсальність, як позаконтекстуальна реальність. У кінцевому підсумку, це – суб'єкти, які знають, що їм передають знання та істину подій як інструменти боротьби від класу до класу, від соціальних рухів до соціальних рухів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдур Н. Вивчення епістемологічних засад істини та правди у засобах масової інформації. – Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації. 2018. № 1 (33). С. 4-11.
2. Полтерович В. К руководству реформаторов: некоторые выводы из теории экономических реформ // ЭНСР. 2005. № 1 (28). С. 7-25.
3. Руденко, Ліна Сергіївна. Українська журнальна публіцистика в парадигмі постмодернізму (80-ті рр. XX ст. – перше десятиліття XXI ст.): автореф. дис ... канд. наук із соціальних комунікацій: 27.00.04 / Ліна Сергіївна Руденко. – Запоріжжя: Б.в., 2010. – 16 с. (Класичний приватний університет, дата захисту: 25.05.10)
4. Серажим К. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія, архітектоніка, варіативність. Монографія. Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. 2002. 392 с.
5. Baudrillard J. Selected Writings / J. Baudrillard. – Stanford: Stanford University Press, 230 p.
6. Bernstein, R. 1998. Beyond objectivism and relativism: science, hermeneutics, and praxis. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 1998. 336 P.
7. Eagleton, T. 2003. After theory. London: Penguin; New York: Perseus, 2003, p. 29-30.
8. Jansone, F. 1988. The Syntax of history. London: Routledge, 1988. (v.2. The Ideologies of theory: essays, 1971-1986).
9. Norris, C. 1990. What's wrong with postmodernism, critical theory and the end of philosophy. Hampstead: Harvest-er/Wheatsheaf, 1990.
10. Rorty, R. 1982. Consequences of pragmatism. Hempstead: University of Minnesota Press, 1982.

REFERENCES

1. Gaidur N. 2018. The study of the epistemological principles of truth and truth in the media. - The state and regions. Series: Social Communications. No. 1 (33). Pp. 4-11.
2. Polterovich V. 2005. To the leadership of reformers: some conclusions from the theory of economic reforms // ENSR. No. 1 (28). P. 7-25.
3. Rudenko, Lina Sergeevna. 2010. Ukrainian journalistic journalism in the paradigm of postmodernism (80-ies of XX century - the first decade of the XXI century): author's abstract. Dis ... Cand. Sciences of Social Communications: 27.00.04. Zaporozhye. Bv., 2010. - 16 s. (Classic Private University, date of protection: 25.05.10)
4. Serazhym K. 2002. Discourse as a sociolinguistic phenomenon: methodology, architectonics, variability. Monograph. KNU T. Shevchenko. 2002. 392 c.

Media agenda: between postmodernism and conservatism

L. Ryzhenko

Abstract. The article focuses on aspects of the media agenda within the postmodernism and conservatism representation in media, programs of the resilience constancy of postmodern and conservative content. The starting point of scientific work is the idea of epistemological relativism, objective knowledge and structured nature of the content of conservative journalism about the world of things and the world of the world. The characteristic of communication subjects which are generated by conservative journalism is given.

Keywords: Journalism, content, conservatism, agenda, postmodern, subject.